

Oveja michiq Joseycha

Huk karu llaqtapis lliw runakunalla manchasqa tiyakuqku imaraykuchus llapallamantas uywachankuta qechumuq askha ukukukuna. Chaymi runakuna rimaqkupuni:
-Erqekunallaraqmi uyarirayku machulaykuta machu ukukumanta rimaqta lliw llaqtallapi uywakunata tukumusqanmanta hinaspapas runañña hark'akuqtiñpas runakunatas mihuruqsi, ichaqa askha watakunañña mana rimaqta uyarishanranchischu machu ukukumantaqa, kunantaqmiq ichaqa llaqtapi manchasqa uywanchis tukunanmanta kashanchis, nispa.

Chayllamanmi huk warmiqa nirqan:- Ay imanaykusaqtaq Joseycha erqeyqa orqotan michiq seqayun hark'akushaqtiypuni kanmanchus ukuku yanqacha runaqa rimaqta, nispa. Llalisqa karqan chay warmiqa.

Chay hinas sapa p'unchay Joseychaqa wik'uñakunata michiq karu orqokunapi chaysi huk p'unchayqa michishaqtiñ ukukunaqa askhallaña rikhurimusqanku hinaspansi mihuyta uywakunata munasqanku, chaysi Joseychaqa wark'anta hap'ikuspa nisqa:

Sichus wik'uñayta mikhuyta munankichis chayqa noqataraqmi ñawpaqtaqa mikhuwanaykichis, nispa. Chayllamansi machu ukukuqa achhuyusqa kuisqa asikuspataqsi nisqa:

– kay erqechallataqa noqaraq mikhurusqa, nispa. Chaysi Joseychaqa rumita hap'ispa wark'anwan wark'asqa machu ukukutaqa hinaspansi haq'aranpi hap'ichiqtin machu ukukuq hanq'aranraq ch'equeripusqa.

Llapan ukukukunataqsi chaywan mancharikuypi usqhaylla ayqesqanku awllaykuspa hinas chay ukukunaq awllakusqanta uyarispas llapan ayllupi tiyaq runakunaqa usqhaylla risqanku:-

Imataq chayri kanman nispas. sak'uypas sayk'uypaq chayasqanku Joseychaqa larunman chaysi runakunaqa chay ukukuta rikuspanku nisqaku:

- kay erqechaqa allin kallpasapan kasqa, imaraykuchus machu ukukuta wañurachisqa, nispas.

Joseychataqa marq'achasqanku llaqtamasin runakunaqa. Hinan chay p'unchaymanta pacha joseychataqa manchakusqanku, ukukunañña aylluman muyumuqtiñpas payllatas waqhaqku sipimunapaq hinallataq waq llaqtakunamanpas waqyaqku. Chaymi paytaqa niranku kallpasapa wayna, nispa.

P'UNCHAYNIYUQ TAYTA

Karu llaqtamantas huk machuchaq wawanqa chayamusqa. Chaysi taytantaq wawanqa nisqa:

-Taytay paqarintaq p'unchaynikiqa imatataq wayk'ukusunri, nispa. Chaysi taytanqa kutichisqa: – Chay yana khuchitaya ñak'akusun kanka ruwananchispaq, nispa.

Hinan chay p'unchayqa wawanqa kutirisqa llaqtata taytanpaq regalukuna rantinpuq ña tardiyaytañas

chay machuchaq wawanqa kutipusqa hinaspa khuchitaqa waturikusqa ñak'ananpaq chayllamansi taytanqa rikhurimusqa sayk'uyapas sayk'uyllaña chaysi wawantaqa nisqa: -
Waway khuchin chinkarun ñan llapan ayllutaña maskhaspapas tukuramuni manapunin tarimunichu, nispa. Chaysi wawanqa kutirisqa llaqtata hinas taytanqa llakisqa puñukapusqa – maypitaq churiyri imachu pasanpas, nispa.

Pacha illarimuytañas wawanqa chayamusqa tortantin khuchi kankantin ima, chaysi taytantaqa nisqa mana phiñasqa p'unchaynikipi pasanaykipaqmi kaykunata apamuni chaymantapas p'achakunata televisorta imas qosqa.

Chaysi taytanqa kutichisqa:-

Waway kuisqan tarikuni kay p'unchay imaraykuchus qaqan allin wawan kanki nispa machuchaqa waqaypusqa chaymi chay machuchaqa kuisqa qhepakapurqan wawan ripuqtin imaymana saquesqanwan chaysi erqechakunaqa sapa tutan chay machuchaq wasintaqa riqkupuni televisor qhawaq, chhaynan chay machuchaqa mana hayk'aqpas sapallanqa kaqchu aswanpas erqechakunawanpuni tiyaqku.

ATUQWAN ALQOWAN

Huk p'unchaysi tutallamanta alqochantin oveja michiqqa risqa, chaymi sayk'usqa duenuqa puñurapusqa hinas alqochalla ovejakunata qhawashasqa chaysi orqo patapiña ovejakuna mikhushaqtsi huk atoqqa rikhurimusqa, hinaspani alqochaqa atoqta rikuspa kanikusqa, chayllamansi atoqqa phawaylla alqochaman achhuyuspa nisqa:

- Ch'inchalla kay wayqechay, maypitaq kashan dueyñukiri icha qanllachu michishanki ovejanchiskunata, nispa. Alqochataq kutichisqa:

– Manan noqallachu michishani dueyñuyupawanmi payqa, kunan sayk'usqan puñushan chay kinraypi munaqtikiqa rikch'arachimusaq, nispa. Chaysi atoqqa nisqa:

- Ama wayqechay rikch'achimuychu aswanpas qanwan pukllayshasunchis ovejanchiskunaqa llakhima mikhushan, nispa.

Chaysi atoqqa pukllaq tunpalla alqochataqa k'aspiman warkuruspa chaykamataq kinsa allin ovejakunata aparusqa orqo qhepaman mana pipas rikunanpaq.

Tardiyaykuytañas michiq runaqa rikch'arisqa chaysi ovejankunata waturikuqtin mana kapusqachu kinsa allin ovejankuna alqochanpuwan, chaysi oveja michiq runaqa llakisqa qatyanpusqa:

-Atoqchá ovejaykunataqa apan riki hinas pachayki alqochayqa atoqta qatispa mana kutimunchu kunankama, tutaymantanñacha maskhaq kutimusaq nispa.

Chaykamataqsi atoqqa kutirusqa alqochata maymanchus warkumurqan chayman hinaspas urayrachispa alqochata mihuruqta munasqa chaysi alqochaqa atoqta nisqa:

-Picha oveja pakakamusqaykita aparushasqa qhwariy, nispa.

Qhawarirukushanankaman alqochaqa phawaylla ayqemusqa atoqmanta chaymi wasiman chayaspa hina dueyñunman willakusqan imachus payta sucederan.

Chayta uyarispan dueñunqa tutayllamanta rasphi - rasphillataq pasarqan oveja maskhaq, hinaspani atoqtaqa hap'imusqa ovejakunaq qayllanpi saksallaña siku puñushaqta.

Alqochaq rikch'ananpaqqa dueñunqa ñas chayaramushasqaña wasinman ovejakunata asnukunaman t'eqeramuspa atoqta aysayukuspa ima.

Chaymi dueñuqa alqonman ataq aycha kankata mihuchirqaq mana hayk'aqpas ataq maqaspa atinanpaq, chhaynan chay alqochaqa allin mihusqa kawsarqaq, manañataq huktawanqa hayk'aqpas q'otochikuranchu ataqwanqa, aswanpas payllañan ovejakunata michimuq orqokunapi dueñun puñushanan kama, hinallataq llank'apakuq rinankamapas.

PALOMAWAN KUKULIWAN

Huk p'unchaysi palomaqa kukulita nisqa – qanchu phalaspalla lliwankiman icha noqachu nispa. chaysi kukuliqa llakisqa tutaqa puñupusqa chay palomaqa allintacha phalan riki chaycha noqataqa phalasunchis niwan, nispa.

Chaysi pacha illarimuytas palomaqa kukulita wahasqa, nisqa:

- Apuray rikch'ariy yaw compadre phalananchispaq kunan p'unchaymi yachasunchis mayqenninchischus allin qhari kasqanchista, nispa.

chayllamansi kukuliqa uraymusqa, hinaspansi palomaqa kukulitaqa nisqa:

- Compadre haqay moqo qhepapi trigo askha wiñashan, picha ñawpaqta kutimunqa trigo q'epinti kaykama chayqa chaymi llalliq kanqa chay llalliqtaqmi ninqa qhepa chayamuqta maytachus tiyaq ripunanpaq, nispa. arbitrotataqsi churakusqaku ankata chaysi anka qapariqtin hina phalayta qallarisqaku q'ewi q'ewitas tiranku llapan kallpankuwanraq mqota muyuruspa hinas usqhaylla q'epichakunku hinas q'epichakuyta tukuruspankus kutirimunku k'uchi - k'uchiraq phawamushaqtinkus (chaysi) kuskan ñanpin anakuna qatikachayusqaku trigunkupis winch'irikushaqtaraq chaysi ñak'ayllaña ayqemusqaku hinaspan kuska chayaramusqaku sayk'usqallaña, chaysi palomawan kukuliwanqa quejakusqaku ankamanqa:

- Huk anakunan ñanpi yaqa mihuwanakupas chaymi chikan tardeta chayaramuyku, nispa. chaymi ankaqa nirqaq:

-Qankunataq kuska chayamunkichis trigo q'epintin chayqa q'epikichistaya pesasunchis mayqenpachus aswan askhata llasanqa chaymi llalliq kanqa, nispa. Hinaspansi ankaqa hoq anakunata nisqa:

-Chay iskayninkuq q'epinta pesamuychis mayqenchus llallik kasqanta yachananchispaq, nispa. hinas anakunaqa pesayta tukuruspanku chay machu ankaman willanku piqpan aswan askha kasqanta, chaymi arbitro ankaqa tiyanan patapi tiyaspa, nisqa:

-Ñan yachaykuña pin llallik kasqanta, chhaynaqa kukulikunaq familian haqay k'uchupi kamunkichis palomaq familiantaq kaylaru, mana chayratu pipas maqanakushanankupaq, kunan pin llallik nimusqayman hinan llallik ninqa llallichikuqta maytachus tiyaq ripunanpaq, nispa. Hinan iskayninkuq familiankuqa makilla qhawaranku ankaq rimamuyninta pin llallik kasqanta yachanankupaq. Chayllamansi ankaqa nimusqa:

- Kukulin aswan askhata apamusqa chhaynaqa kukulin llalliq, kukulitaqya kunan nichun maytachus paloma tiyaq ripunanpaq, nispa. Chaysi kukuliqa palomata, nisqa.

– Qosqota riy, qosqota riy, qosqota riy, nispa. chaymi palomaqa qosqoman hanpurqaq khuyayta waqayukuspa, kukulitaq kanpupi qhepakapurqaq.

UYWAKUNA UYWAQ ERQECHA

Huk karu llaqtapi tayta maman wañupuqtin shanbu erqechaqa sapallan qhepakapusqa tayta maman uywakuna saqesqawan, chaysi erqechaqa uywakunata askha askhamanpuni mirachisqa, allin - allinintataq vendepusqa estudianapaq.

Chayta rikuspas runakunaqa envidiakuyta qallarispa, nisqanku:

- Chhaynaniraq uywayuqtaq chayqa faynakunamanpas sayachunya riki kay ayllupi tiyasqanmanta, nispa. Chaysi ayllupi tiyaq runakunaqa huk asambleaman waqhachisqanku hinaspansi chaypi nisqaku:

- Khaynaniray uywayuqtaq kanki chayqa tiyasqaykimanta pagay faltaykimanta ima churay ,nispa. Chaysi shanbu erqechaqa kutichisqa:
- Qankunaqa envidioso runkunama kasqankichis, atisqallayta noqaqa churasaq, nispan. shanbuchaqa erqechaqa pasapurqan, wasinman chayaspataq uywankunawan rimarqan:
- Sinchita chiqnikuwanchis ayllupi tiyaq runkuna imaynatapas ñawpaqman lloqsisunpuni, nispa. Chaysi domingo p'unchaytaqa llapan ayllupi tiyaq runakuna muyurusqaku shanbuchaq wasinta hinaspa uywankunata qechuyta munasqaku. Chayta rikuspas uyakunaqa rimanakusqanku:
- Dueñonchistan alqochakuyta munashanku ayllu runakuna, noqanchisya kunan wasiman haykumuqtinkuqa repetachisunchis, llapanchis allinta maqayusunchis mana hayk'aq kutimunankupaq, nispa.
Hinaspansi runakuna wasiman haykuspa uywakunata apayta munashaqtinku qowikuna akasqankuwan ch'aqemusqaku, ovejawan wakawantaq takaspa qatikachasqaku, wallpakuna gallokuna michikuna raskhasqaku, khuchiwan,alqowanpas qhansasqaku, ranq'akuna asnukunapuwan hayt'aspa qatikachasqaku llapan runakunata chaysi hinaspansi chay runakunaqa ripusqaku, wakinniku lloqhaspa wist'uspa, wakinnikutaq machasqa hina ranpa ranpa, chay p'unchaymanta pachas shanbucha erqeq wasinta riyta manchakapusqanku, manañataq hayk'aqpas fastidiaqkuchu aswanmi yanapaqku oveja michiyta ima, wakinnikutaq imaymana ruwaypi, chay llank'asqankumantataq pagapuq askha qolqenpi sapanka runaman.chaymi chay shanbucha erqechaqa asiendadoman tukupurqan.
- hinaspanmi llapan chay llaqtapi runakunaqa kuisqa kawsarqanku chay asiendapi llank'apakuspanku.

YANA ASNU

Huk kutinsi yana asnu llaqtan llaqtanta purisqa kasqa. Chaysi karu llaqtapiqa qoya warmiwan tupasqa hinaspansi chay asnuqa nisqa:

-Señoray amahinachu kay manachu q'achuchaykita qoykuwankiman yaraqaymantan kayshani,nispa. chaysi chay warmiqa kutichisqa:

- Noqapas uywaypaqmi apakushani chaychu qanman qoykiman, nispa. pasapusqa chay qhiepanta tupallasqataq q'epe sapa qhariwan, chaypas mana munallasqataqchu chaysi huk ambiciosa warmiqa achhuyrusqa hinaspa asnutaqa nisqa:

- Noqa q'achuta qoykiman chayqa imatataq qanri qowankiman, nispa. chaysi yana asnuqa kutichisqa:

- Sichus qan qowankiman q'epe q'achuta chayqa noqa qoykiman qepi qolqeta nispa. chaysi chay warmiqa apurayllaraq q'epe q'achutaqa apamusqa, hinaspansi yana asnuchataqa nirqan:

- Ñataq munasqaykita qoykiña chayqa qanpas qowaya niwasqaykita, nispa. chaysi yana asnuqa nisqa:

- Ñataq q'epikushankiña, nispa. chaymi chay warmiqa apurayllaraq q'epinta uraychikuspa qhawasqa chaysi qolqeta qosqa, chaymi chay warmiqa kuisqa yana asnuta marq'arikuspa niran:

-Tutaymanta wasiyta hamunki chakrantinpi qomusayki,nispa.

Tutamantas yana asnuqa risqa chay warmiq wasinta chaysi alqochalla lloqsiramusqa hinaspa yana asnutaqa niran:

-Chay warmiqa llullasunkin huk laru suyumanmi pasapun manan ni ima q'achutapas saquesunkichu, nispa. Chaymi chay yana asnuqa khuyaylla rimarqan:

– wañullanmanpas chay warmi khayna llullawasqanmanta, nispa chaysi chay asnuchaq rimaynin cumplirukusqa hinaspa paqarisnintinqa radiokunapi willakamusqaku chay warmiq wañupusqanmanta qolqe apasqantataqsi wakcha erqekunaman qoposqaku chaymi yana asnuqa kuisqa tiyaranku chay envidiosa warmiq alqochanpuwan.

SISIKUNA

Iskay sisikunas tupasqaku orqo sikipi chaysi ch'unpi sisiqa yana sisisitaqa nisqa maytataq yaw yana k'ullu rishankiri, nispa. chaymi yana sisiqa phiñasqa kutichiran:

- Ama noqataqa sinchinkamaqa k'amikuwashankichu yaw atoqpa hisp'ayusqan sonso, nispa hap'inakuranku hinaspa maqanaykuranku yasta kananku kama, mana sayaytapas atirankuñachu, lloqhaspallaña ripuranku.

Yana sisin ñak'ayllaña chayapuran wasinman, chayaspataq willakuran:

–iskay ch'unpi sisikunan maqaymanku yana sisikunaqa mana kallpayuqmi kankichis nispa, huk larupitaraq ch'unpi sisipas ñak'ayllaña wasinman chayallasqataq hinaspa willakusqa yana sisikunan tawamantaraq maqaymanku ch'unpi sisikunaqa mana kallpayuqmi kankichis nispa.

Chaysi ch'unpi sisikunaqa llapanku maqanakuq risqaku, yana sisikunapas llapanku lloqsimullasqakutaraq chaysi kuskan ñanpi tupasqaku hinaspansi k'aminakuyta qallarisqaku wakintaqsi ña maqanakuyman haykusqanku pisi pisimantas llapachankupunis maqanakusqaku phalaq sisikunapas rumiwansi wark'anakusqaku.

Mmanas pipas hark'anakuqchu kuska kuskamantas maqanakushasqaku chayllamansi nina kuru rikhurimusqa trompetata tukaspa chaysi sisikunaqa thak thakraq sayarusqaku chaysi nina kuruqa nisqa:

-Imanaqtinmi qankuna pura maqanakushankichis manachu yachankichis wayqentin hina kasqaykichista kunan p'unchaymanta pachan mana kaykunata rikuyta munanichu sichus qankuna mana kasuspa maqanakullankichis chayqa noqa sapan kakichista wañuchisakichis. Chayta nispan nina kuruqa pasapurqan chaymi ch'umpi sisiwan yana sisiwanqa marq'anaykuspa tusuyusqanku maqanakusqanku patapi, tusuyta tukuspataq wasinkuman ripuranku kisisqa.

PHALAQ SISI

Huk karu llaqtapis huk sisichas phalaq kasqa. Chaysi ripusqa llaqtanmanta karu llaqtaman hinaspansi kutinpusqa hatun barcupi sisi masinkunapuwán, chaysi barco chhallukapusqa.

Hinaspa payllaña salvakusqa phalayta yachasqanrayku chaysi qocha pataman ñak'ayllaña phalaspas chayasqa, hinaspansi chay sisichaqa sayk'usqa qhepakapusqa huk bosque ukhuman, hinaspansi chaypi tiyasqa.

Hinas huk kutinqa ch'ayñawan tupasqa hinaspa ch'ayñaqa nisqa:

-Manachu haqay chinpata rinki amigoykikuna ñataq wañuyapushankuña huk guerrapi millay sisikunawan maqanakuspá, nispa.

Chaysi chay sisichaqa usqhaylla phalaspas pasapusqa ña chayaspa tiyayrushaqtinsi chay sisichataqa atakasqaku millay sisikunaqa. Chaysi espadanta orqokuspa millay sisikunataqa wañuchiyta qallarisqa tukuy kallapanwan maqanakuspansi chay guerrataqa ganasqanku wañu wañu sisichakunataqa apapusqa wasinkuman hampinakupaq.

Chaysi paytaqa umalliqta hina akllasqaku, qhepa p'unchaykunamansi kallasqataq huk maqanakuy kunan kutipiqa arañakunawanñataq hinallataq mach'aqwaykunawawan ima chaysi sisichaqa espadanta orqokuspa wañuchiyta qallarisqa arañakunata mach'aqwaykunata ima, tukunankama chaymi huk machuchaqa paytaqa nirqan:

– Kunanqa kanki rey de las espadas, nispa. chaymi mana millay sisikunaqa achhuyamuqkuchu hayk'aqpas chay hinapin paykunaqa kisisqa tiyaraqanku.